هو العلیم

معرفی جلسات «شرح دعای ابوحمزه ثمالی»

برگرفته از جلسات درسی
حضرت آیت‌الله حاج سید محمدمحسن حسینی طهرانی
قدّس الله سرّه

بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله رب العالمین
و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین
و لعنه الله علی اعدائهم اجمعین الی یوم الدین

یکی از بهترین ادعیه وارد شده در سحرهای ماه مبارک رمضان دعای معروف به ابوحمزه ثمالی است که توسط ثابت بن دینار (ملقب به ابوحمزه ثمالی) روایت شده است. این دعا توسط عالمان بزرگی مثل شیخ طوسی، سید بن طاووس، علامه مجلسی و... و در کتب معتبر ادعیه مثل مصباح المتهجد، اقبال الاعمال، زاد المعاد و... نقل شده است.

ابوحمزه ثمالی از حواریون امام سجاد علیه السلام بوده و زمان امام باقر و امام صادق علیهما السلام را نیز درک کرده است و در روایات به سلمان و لقمان عصر خود معرفی شده و در نقطه اوج اعتبار و جلالت شان است. وقتی شخصیت راوی هم سنگ شخصیت هایی کاملی مثل سلمان و لقمان حکیم است دعایی که به او تعلیم داده شده نیز، هم طراز با شخصیت او حاوی کامل ترین و عمیق ترین معارف دینی است.

نکته دیگر این دعا ورود آن برای سحرها ماه مبارک رمضان است که ماه ریزش باران رحمت الهی و نزول قرآن و حاوی لیلة القدر و مهم ترین شب سال است و این دعا مطابق با حال و هوای این ماه و برای ارتباط با مبدا هستی در این شبها انشاء شده است.

عالم ربانی و عارف صمدانی مرحوم آیت الله سید محمد محسن حسینی طهرانی فرزند برومند مرحوم علامه سید محمد حسین حسینی طهرانی، شخصیتی بودند که سالهای طولانی به تحصیل و تدریس و تالیف در علوم مختلف اسلامی در حوزه های تهران، قم و مشهد، در سطوح بالا اشتغال داشته و مهم تر از آن سالیان متمادی در محضر عارفان بزرگی مثل مرحوم سید هاشم حداد و وصی باطن و ظاهر ایشان مرحوم علامه طهرانی، به تزکیه نفس و تهذیب باطن و طی مدارج و معارج معنوی مشغول بودند و بالاترین مراتب معنوی را حیازت نموده بودند.

ایشان به دستور استاد و والدشان از سال ۱۴۱۴ هجری قمری در شهر مقدس قم رحل اقامت افکندند و به تالیف کتب و تدریس و تربیت طلاب علوم دینی و تلامذه اشتغال داشتند و طی جلساتی در شبهای ماه مبارک رمضان این دعا را از ابتدا تا فقره و لو اطلع الیوم علی ذنبی غیرک ما فعلته... شرح نموده اند.

این جلسات از سال ۱۴۱۴ هجری قمری شروع و تا سال ۱۴۳۷ به مدت ۲۳ سال ادامه داشت و در شبهای ماه مبارک رمضان در بیت شریف ایشان، یکساعت و نیم بعد از غروب آفتاب تشکیل می شد و مخاطب آن عموم مردم، از اقشار مختلف بودند و در سالهای آخر در اینترنت بصورت زنده هم پخش می گردید.

این جلسات بگونه ای بود که مخاطب پس از روزه داری روز، با نفْسی آماده، پس از تلاوت قرآن و استماع دعای افتتاح و بعضاً بخش هایی از دعای ابوحمزه، مخاطبِ این معانی قرار می گرفت و به میزان تهیا و آمادگی خود، آنها را در قلب خود احساس می کرد و چنان وجد و حلاوتی داشت که هرگز از یاد حضار نخواهد رفت.

اوقات خوش آن بود که با دوست بسر رفت *** باقی همه بی حاصلی و بی خبری بود

متنی که در برابر خواننده گرامی قرار دارد، پیاده شده سخنان مرحوم استاد در آن جلسات است و به شرح دعای ابوحمزه اختصاص دارد. این شرح برخلاف شروح متداول که با معنا کردن لغات و

مفردات و معنا کردن جملات بر اساس مونتاژ معانی کلمات و احتمالات آنها، متون دینی را شرح داده و فاقد حیات و روح هستند، بر اساس ملاحظه روح دعا طوری ایراد شده که خواننده را با حال و هوای این دعا سیر میدهد و حقیقت عبودیت و فقر محض در محضر حق تعالی را از فقرات این دعا استخراج کرده و در نفس خواننده تثبیت می کند و عبارات آن از دلی زنده برآمده اند لذا دارای حیات هستند و به مخاطب حیات می بخشند.

مرحوم استاد در این جلسات بدون درگیر کردن مخاطب با اصطلاحات دشوار علمی، معارف عمیق علمی و عملی این دعا را با زبانی ساده تبیین نموده و با ذکر حکایات پند آموز بزرگان و سالکان راه خدا، راهنمایی عملی به مخاطب ارائه می نمایند.

در این شرح به تناسب، برخی موضوعات و مبانی مکتب عرفان و توحید همانند حقیقت ثواب و عقاب، حجیت فعل اولیاء الهی، اهمیت یقین و عقلانیت در سلوک الی الله و... مورد بحث قرار گرفته اند و به تناسب ایام، به برخی حوادث واقعه و فتن و دیدگاه مکتب توحید نسبت به آنها نیز اشاره شده است.

لازم به ذکر است که صرف مطالعه و انباشتن ذهن از کلمات، کمک چندانی به خواننده محترم نخواهد کرد و کسیکه میخواهد از این شرح بهره وافی ببرد باید همانند ابوحمزه ثمالی این معانی را در قلب خود جای داده و مبنای فکر و عمل خود قرار دهد تا بتواند با این معانی به پرواز درآمده و به ذروه اعلای توحید و عبودیت بار یابد و از آنجایی که این معانی در فضای ماه مبارک رمضان ایراد شده مطالعه آن در این ماه شریف نسبت به سایر ازمنه، موثرتر خواهد بود.

در پایان از خداوند متعال مسالت میکنیم که درجات عالم ربانی و استاد الهی مرحوم آیت الله طهرانی را متعالی نموده و توفیق ادامه راه و منهج قویم ایشان را به همه علاقمندان عطا بفرماید.

اِنّه ولیُّ التوفیق و الاجابه

انتشارات مکتب وحی